

บันทึกทางการพยาบาล : คุณภาพของการพยาบาล

สุรีย์ ธรรมิกบวร

คุณภาพของการบันทึกทางการพยาบาล แสดงถึงคุณภาพของการพยาบาลได้จริงหรือ บันทึกการพยาบาลในที่นี้ หมายถึง รายงานที่บันทึกไว้เป็นหลักฐานเพื่อแสดงถึง การปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาล บันทึกโดยพยาบาล (Nurse note) ประเด็นที่นำมาเสนอครั้งนี้เพื่อช่วยให้ความเข้าใจ และเห็นความจำเป็นของการบันทึกการพยาบาลที่มีคุณภาพ ซึ่งผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าในยุคของการรับรองคุณภาพ โรงพยาบาลนั้น บันทึกการพยาบาล คือ หลักฐานที่ใช้อ้างอิงการปฏิบัติพยาบาล ดังนั้น ถ้าพยาบาลสามารถบันทึกการพยาบาลได้อย่างดี ครบถ้วน ย่อมสามารถบ่งบอกถึงคุณภาพของการพยาบาลได้

คุณภาพการบันทึกทางการพยาบาล

คุณภาพในการบันทึกผู้เขียนแบ่งเป็นคุณภาพในเชิงเทคนิค และคุณภาพในเชิงกระบวนการ จุดเริ่มต้นสำคัญของการบันทึกที่มีคุณภาพต้องได้มาจากกระบวนการบันทึกที่มีคุณภาพ นั่นคือ ต้องผ่าน ขั้นตอนการคิดวิเคราะห์ห้คิดเชื่อมโยง ครอบคลุมฐานคิดในการปฏิบัติการพยาบาล ที่องค์กร ได้กำหนดปรัชญาไว้ อาทิ เน้นการพยาบาลองค์รวม หรือ ยึดถือทฤษฎีทางการพยาบาลทฤษฎีใด ซึ่งแต่ละทฤษฎีจะให้ มโนทัศน์ในการปฏิบัติการพยาบาล และที่สำคัญคือ ภายใต้ออบเขตที่พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ได้กำหนดไว้ นอกจากนี้ต้องมีการคิดเปรียบเทียบกับมาตรฐานการพยาบาลที่มีอยู่ เพื่อตรวจสอบคุณภาพของงาน

และการบันทึกตามมาตรฐานประการสุดท้าย คือ กระบวนการบันทึก

ต้องสอดคล้องกับกระบวนการพยาบาล⁽¹⁾ พยาบาลประกอบด้วย ขั้นตอนการพยาบาลรวบรวมข้อมูล วินิจฉัยการพยาบาลปฏิบัติการพยาบาล และการประเมินผล

คุณภาพในเชิงเทคนิคคือคุณภาพของเอกสารที่บันทึก เนื่องจากบันทึกทางการพยาบาลถือเป็นเอกสารทางกฎหมาย⁽²⁾ ดังนั้นคุณภาพของเอกสารคือ ต้องสะอาด อ่านง่าย เป็นระเบียบ ไม่มีการขูดลบ ขีดฆ่า ถ้าจำเป็นต้องแก้ไข ควรแสดงให้ชัดเจน โดยการเซ็นชื่อกำกับ นอกจากนี้รายละเอียดที่แสดงให้รู้ว่าเป็นบันทึกทางการพยาบาลของใคร ต้องเขียนให้ครบถ้วน สมบูรณ์ รูปแบบการบันทึกควรง่ายต่อการติดตามข้อมูล ทั้งนี้รูปแบบที่เป็นรายการตรวจสอบ (Check List) อาจสะดวกแต่ควรประเมินความควบคุม ความชัดเจนของการประเมิน ดังนั้นคุณภาพเชิงเทคนิคนั้น รูปแบบและวิธีการต้องกำหนดทำความเข้าใจให้ชัดเจนโดยสรุปดังนี้

คุณภาพเชิงกระบวนการ	คุณภาพเชิงเทคนิค
1. กระบวนการคิดวิเคราะห์ เชื่อมโยงเปรียบเทียบ	1.ค วาม สะ อ า ด เรี ยบ ร ้อย เป็น ระ เ บี ย บ อ ่าน ง ่าย
2. ครอบคลุมแนวคิด ภายใต้ปรัชญาทางการพยาบาล	2.ก า ร แ ก้ ไ ข มี ล าย เซ็น ก ำ ก ำ บ ไม่ ขี ด ฆ ำ ขู ด ล บ
-ทฤษฎีทางการพยาบาล -มาตรฐานการพยาบาล	3. เ ขี ย น คร บ ถ ้ว น ส ม บ ร ณ์

-กระบวนการพยาบาล	4. รูปแบบง่ายต่อการเขียนและการอ่าน
------------------	------------------------------------

คุณภาพบันทึกทางการพยาบาล

ลักษณะบันทึกที่มีคุณภาพควรเป็นอย่างไร

บันทึกที่มีคุณภาพเท่านั้น จึงจะก่อให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่ากับเวลาที่ใช้ไปในการบันทึกจึงจำเป็นที่จะต้องบันทึกให้มีคุณภาพ ลักษณะบันทึกที่มีคุณภาพ ควรเป็นบันทึกที่สะท้อนการทำงานของพยาบาล อ่านแล้วมองเห็นสถานะการเจ็บป่วย สามารถเชื่อมโยงแนวทางที่ควรเลือกปฏิบัติในการดูแลผู้ป่วยต่อไป ดังนั้นบันทึกที่มีคุณภาพจะประกอบไปด้วย

1. การระบุปัญหาของผู้ป่วยที่มีข้อมูลสนับสนุนชัดเจน สามารถประเมินความรุนแรงของปัญหาได้ ดังนั้น การเขียนว่า ปัญหาคงเดิม อาการคงเดิม จึงไม่ถูกต้อง เพราะไม่เห็นรายละเอียดของปัญหา

2. การปฏิบัติการพยาบาล เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งมีความเฉพาะเจาะจงกับผู้ป่วยไม่ใช่เขียนในเชิงหลักการกว้างๆ เท่านั้น แต่ต้องระบุว่าได้ปฏิบัติอย่างไร เพราะการทำงานพยาบาลนั้นย่อมคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคลเสมอ เช่น ไม่ควรเขียนเพียงว่า “ให้การดูแลสนับสนุนจิตสังคม” แต่ควรบอกได้ว่า “พูดสนทนาเพื่อเปิดโอกาสให้ระบายปัญหา 20 นาที” หรือ “นำเทพธรรมะประเด็นความสุขที่แท้มาเปิดให้ฟัง 20 นาที” ดังนั้นการที่เขียนว่าการพยาบาลคงเดิม ในเวรต่อๆ มานั้นคงไม่มี ถ้าได้เข้าใจว่าในแต่ละคนแต่ละช่วงเวลานั้นย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่ง และโดยเฉพาะถ้าประเมินได้ว่า อาการผู้ป่วยมีการเปลี่ยนแปลงดีขึ้นเพียงเล็กน้อย การปฏิบัติการพยาบาลควรมีการเปลี่ยนแปลงหรือ

เพิ่มเติมจนสามารถเข้าใจปัญหาและแก้ไขปัญหาได้อย่าง ลุล่วงต่อไป

3. การประเมินผล การบันทึกควรครอบคลุมการประเมินกิจกรรมการพยาบาลที่ได้ปฏิบัติ และประเมินภาพรวมว่าปัญหาได้รับการแก้ไขมากน้อยเพียงใด เช่นการประเมินว่า “คลายความกังวลสีหน้าสดชื่นและถามว่าจะขอฟังเทพธรรมะทุกวันได้ไหม” จากการประเมินนี้จะทำให้มองเห็นว่า ปัญหาได้รับการแก้ไขและผู้ป่วยพึงพอใจกับวิธีการแก้ไขปัญหา และเวรต่อไปควรได้นำเทพธรรมะมาเปิดให้ผู้ป่วยฟัง เพื่อส่งเสริมความสุขสงบของสถานะจิตใจต่อไป

จะเห็นได้ว่า การบันทึกที่มีคุณภาพนั้น ย่อมมาจากการทำงานที่มีคุณภาพเป็นอันดับแรก ถ้าการปฏิบัติการพยาบาลไม่มีคุณภาพ โอกาสที่จะเกิดการบันทึกที่มีคุณภาพยากมาก การเขียนต้องเขียนในสิ่งที่ปฏิบัติ และปฏิบัติตามที่เขียนเสมอ นอกจากนี้แล้ว พยาบาลจะต้องรู้จักวิธีการเขียนที่ถูกต้อง ต้องให้เวลากับการเขียนบันทึกทางการพยาบาลเพียงพอที่จะมีเวลาคิดวิเคราะห์หรวบรวม และเชื่อมโยงประเด็น แล้วนำมาเรียบเรียงให้ผู้อ่านติดตามบันทึกได้โดยง่าย ผู้เขียนอยากขอย้ำว่าเป็นความจำเป็นที่พยาบาลหัวหน้าเวร ต้องจัดการบริหารเวลาให้ทีมและตนเองได้ เขียนบันทึกทางการพยาบาลอย่างมีคุณภาพ เพราะคุณภาพบันทึก คือ สิ่งสะท้อนคุณภาพการพยาบาลในระยะแรกๆ อาจใช้เวลาบ้างแต่เมื่อทุกคนได้พัฒนาทักษะการเขียนเรียบเรียงแล้ว จะเร็วขึ้นเรื่อยๆ และการบันทึกนั้นไม่ใช่เพียงแต่สรุปก่อนสิ้นสุดการปฏิบัติงานในแต่ละช่วงเวรเท่านั้น แต่ควรบันทึกเป็นระยะตลอดเวลาของการปฏิบัติงาน เพื่อให้ข้อมูลเป็นปัจจุบัน ทำ

ให้ทีมการพยาบาล และทีมสุขภาพอื่นใช้ประโยชน์จากบันทึกการพยาบาลได้สูงสุด

การพัฒนาสมรรถนะการบันทึกการพยาบาล

การบันทึกที่มีคุณภาพไม่สามารถเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ แต่ต้องมีกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ดังนั้นจึงปรากฏว่าพยาบาลทำงานที่มีคุณภาพมากมาย แต่ไม่ปรากฏหลักฐานพอที่จะบอกหรืออ้างอิงได้ ซึ่งปัจจุบันนี้เป็นที่ประจักษ์แล้วว่าบันทึกทางการพยาบาลมีผลต่อพยาบาลทั้งในแง่กฎหมาย และคุณภาพของการปฏิบัติงาน ดังเช่นการบันทึกกิจกรรมที่พยาบาลได้กระทำในแต่ละช่วง ยืนยันเหตุการณ์ได้ว่า พยาบาลได้กระทำ อะไรบ้างผลเป็นอย่างไร เมื่อมีเหตุการณ์ที่สำคัญเกิดขึ้นสามารถนำบันทึกนั้นมาอธิบาย และยืนยันได้ ซึ่งในปัจจุบันการให้คำตอบแทนจะพิจารณาตามผลงาน คือ คุณภาพและปริมาณงาน ดังนั้น คำตอบแทนพยาบาลอาจจะสูงขึ้น ถ้ามีหลักฐานที่ชัดเจนในการยืนยันผลงานของพยาบาล

การพัฒนาสมรรถนะการบันทึกการพยาบาล มีการพัฒนาในหลายประเด็น ทั้งนี้ในแต่ละองค์กรควรได้ประเมินจุดอ่อน จุดแข็ง ของบุคลากร ขององค์กรในประเด็น บันทึกการพยาบาลก่อนการพัฒนา เพื่อให้สามารถพัฒนาได้ เจาะจงตรงกับความต้องการ แต่โดยทั่วไป

ประเด็นที่ควรพัฒนามีดังนี้

1. **การพัฒนาทัศนคติ** ต่อการบันทึกทางการพยาบาล ควรเป็นประเด็นแรกในการพัฒนา เพราะมีผลต่อการบันทึกมาก การที่บุคคลจะปฏิบัติหรือไม่นั้น อยู่ที่ว่ามองเห็นประโยชน์ ความสำคัญหรือมีมุมมองในเรื่องนั้นๆ

อย่างไร ถ้าบุคคลยังมองไม่เห็นคุณค่าของบันทึกการพยาบาลที่มีคุณภาพความตั้งใจ ความพยายามในการปฏิบัติจะลดน้อยลง มองว่าเป็นสิ่งที่เสียเวลาเพิ่มภาระงานเป็นต้น ดังการวิจัยของจิตรศิริ ชันเงิน⁽³⁾ มีข้อเสนอแนะว่าควรส่งเสริมปลูกฝังทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการบันทึกทางการพยาบาล เพราะพบว่าทัศนคติต่อการเขียนบันทึกเป็นปัจจัยหนึ่งในการทำนายความตั้งใจในการบันทึก ผู้เขียนเชื่อว่า ถึงแม้อุปสรรคในการบันทึกจะมาก เช่น ผู้ป่วยที่รับผิดชอบมีมากจนเกินอัตราค่าจ้างภาระงานที่ไม่ใช่งานของพยาบาลโดยตรงมากเกินไป แต่ถ้ามีทัศนคติที่ดี สิ่งนี้จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้พยาบาลพยาบาลแก้ไข หาวิธีการที่จะเอาชนะอุปสรรคเหล่านั้นได้

2. **การพัฒนาความรู้** เกี่ยวกับวิธีการบันทึก⁽⁴⁾ ระบบการบันทึก เพื่อให้ปฏิบัติได้อย่างมีมาตรฐานตรงกัน ซึ่งในแต่ละองค์กร ควรพัฒนามาตรฐานการบันทึก และคู่มือการบันทึกการพยาบาล เพื่อให้สามารถติดตามเรียนรู้ เข้าใจตรงกัน บางแห่งอาจใช้วิธีการบันทึกแบบบอกเล่าเรื่องราว (Narrative Records) บางแห่งอาจเป็นการบันทึกตามกระบวนการพยาบาล แต่ในองค์กรหนึ่งๆ ควรมีรูปแบบของชุดการบันทึกที่เหมือนกัน เพื่อง่ายต่อการส่งต่อ และทำความเข้าใจ ทั้งนี้อาจมีมากกว่า 1 แบบ เช่น อาจมีรูปแบบการบันทึกทั้งในลักษณะการเขียนร้อยเรียง และในลักษณะการตรวจสอบรายการ แต่ต้องเป็นที่ยอมรับและเข้าใจร่วมกัน

3. **การพัฒนาความเข้าใจในลักษณะการประกอบวิชาชีพของพยาบาล** ว่าต้องมีบทบาทหน้าที่อย่างไรและพยาบาลควรมีวิธีการทำงานอย่างไร เช่น ต้องเข้าใจมโนทัศน์ของคน

สิ่งแวดล้อม การพยาบาลสุขภาพ ตระหนักถึงรูปแบบการทำงานที่มีทั้งบทบาทอิสระและไม่อิสระ ให้ความสำคัญกับการทำงานในบทบาทอิสระมากขึ้นภายใต้การทำงานที่มีทั้งศาสตร์และศิลปะ ความรู้ความเข้าใจในข้อนี้จะทำให้ กรอบเครื่องมือการทำงานของพยาบาลชัดเจนยิ่งขึ้น นำมาสู่การเขียนบันทึกที่มีคุณภาพต่อไป

4.. การมีความรู้ ความเข้าใจในภาวะการเจ็บป่วยของผู้ป่วยทั้งเรื่องโรค อาการแทรกซ้อน การรักษา ผลการรักษา ตลอดจนเข้าใจถึง แนวคิดการดูแลผู้ป่วยในสถานะต่างๆ เช่น การเจ็บป่วยเรื้อรัง การเจ็บป่วยวิกฤต การเจ็บป่วยในระยะสุดท้าย โดยมองอย่างเป็นองค์รวม ทั้งมิติทางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม มองเชื่อมโยงให้เห็นความเกี่ยวข้องกับผู้ป่วยอย่างชัดเจน ไม่ใช่มองเพียงด้านชีวการแพทย์เท่านั้น ในส่วนนี้เพื่อให้ง่ายต่อการปฏิบัติ อาจพัฒนามาตรฐานการบันทึก หรือคู่มือการบันทึกในแต่ละกลุ่มอาการเพื่อเป็นแนวทาง ต่อไป

5. การพัฒนากระบวนการคิด ให้สามารถคิดวิเคราะห์ คิดเชื่อมโยงคิดเปรียบเทียบได้อย่างรวดเร็ว เพื่อให้สามารถประเมินปัญหาได้ถูกต้องรวดเร็ว มองเห็นแนวทางในการเลือกปฏิบัติการพยาบาลที่ตีความเหมาะสมกับผู้ป่วยต่อไป

6. การพัฒนาทักษะการเขียนเรียบเรียง การเลือกใช้คำที่สามารถสื่อสารได้อย่างกระชับ เข้าใจง่าย เนื่องจากการเขียนบันทึกต้องกระทำในเวลาอันจำกัด ดังนั้น ทักษะการเขียนควรได้รับการพัฒนาอย่างดีเยี่ยม เพื่อลดการ สูญเสียเวลาโดยไม่จำเป็น

7. การบริหารเวลา และการจัดการเชิงระบบของการทำงานและการรวบรวมข้อมูล จะช่วยให้การ

พยาบาลสามารถทำงานได้อย่าง รวดเร็ว ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต้องเริ่มมีการวิเคราะห์งาน วิเคราะห์ห้องค์กร เพื่อหาจุดที่ต้องปรับปรุง เสริม เพิ่มเติม เช่น ลดความซ้ำซ้อน ความไม่จำเป็นของงานบางอย่าง การเพิ่มแบบฟอร์มที่ทำให้รวบรวมข้อมูลได้เร็วขึ้น การนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ เช่น การบันทึกด้วยคอมพิวเตอร์ การส่งผ่านข้อมูลในระบบสายตรง เพื่อลดความผิดพลาดของข้อมูล ในการประสานงานระหว่างแผนกเภสัชกรรม การตรวจทางห้องปฏิบัติการ การจัดการในเรื่องพัสดุ การเบิกอาหารสิ่งเหล่านี้จะช่วยลดเวลาการทำงานของพยาบาลลงได้ การจัดสถานที่สำหรับบันทึกที่มีสมาธิ สะดวก สบาย ไม่ถูกรบกวนจนทำให้ขาดความต่อเนื่องในกระบวนการคิด การจัดระบบสีของแฟ้มหรือลักษณะอื่นๆ เพื่อให้ง่ายต่อการแยกคัดกรอง ระบุผู้ป่วยโดยเร็ว เช่น ผู้ป่วยที่ต้องการบันทึกโดยละเอียดตลอดช่วงเวร อาจแยกแฟ้มสีแดง เป็นต้น ในบางแห่งไม่ได้ แยกแบบฟอร์มบันทึกการพยาบาล แต่ใส่รวมไว้ในแฟ้มผู้ป่วย อาจใช้วิธีติดแถบสี อย่งไรก็ตามต้องคำนึงถึงสิทธิผู้ป่วย และการปกปิดข้อมูล ดังนั้น แฟ้มผู้ป่วยไม่ควรวางไว้สะดวกจนใครก็สามารถเปิดอ่านได้ ควรเป็นผู้ดูแลที่เกี่ยวข้องเท่านั้นที่มีสิทธิในการรับรู้ข้อมูล

นอกจากพัฒนาสมรรถนะของพยาบาลที่บันทึก สิ่งที่ต้องพัฒนาควบคู่กันไปคือรูปแบบการบันทึกทางการพยาบาลและการพัฒนาผู้ที่นิเทศการบันทึกการพยาบาลที่เข้าใจและมีความเชี่ยวชาญในการบันทึกสามารถให้คำปรึกษาและแก้ปัญหาได้ เช่น ต้องเข้าใจประเด็นทางกฎหมายที่จะเกี่ยวข้องกับการบันทึก ตรวจสอบการลงนามให้ถูกต้อง การแก้ไขบันทึกที่เป็น

เอกสารทางกฎหมายควรทำโดยผ่านคณะกรรมการ เป็นต้น และกระทำในกรณีที่เป็นจำเป็นและเป็นการบันทึกผิดพลาดเท่านั้น นั้น ผู้นิเทศต้องยืนยันและอธิบายได้ว่าเหตุใดการบันทึกการพยาบาล จึงต้องมีตลอดเวลาที่ผู้ป่วยอยู่ในความรับผิดชอบ แม้จะเป็นผู้ป่วยประเภทใด โรคใดก็ตาม

สรุป การบันทึกการพยาบาลที่มีคุณภาพก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงทั้งต่อการดูแลผู้ป่วย และต่อการแสดงให้เห็นคุณภาพของการพยาบาล จุดเริ่มต้นของการบันทึกที่มีคุณภาพ คือ การปฏิบัติการพยาบาลที่มีคุณภาพ คุณภาพการบันทึกมีทั้งคุณภาพในเชิงกระบวนการและคุณภาพเชิงเทคนิค ซึ่งผู้ที่ได้รับการพัฒนาสมรรถนะในการบันทึกจะสามารถบันทึกได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งหมายถึงบันทึกที่สะท้อนการปฏิบัติการพยาบาลที่มีกรอบแนวคิดที่ชัดเจน ภายใต้การใช้กระบวนการพยาบาลเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิบัติ

เอกสารอ้างอิง

1..Dumpel, H , James, M. and Phillips, T,

Charting by excerption.

<http://www.calnurse.org>

Org/can/cal/junjul99/9 cnjj99.html 1/3/46

2.Burke, A.**Legal aspects of documentation.**

<http://www.nursingceu.com/NECU/coursed/Legalaspectasb/> 1/3/46.

3. จิตรศิริ ชันเงิน, **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเขียนบันทึกทางการพยาบาลของพยาบาล**

วิชาชีพ โรงพยาบาลทั่วไป เขต 6 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข, วิทยานิพนธ์หลักสูตรการพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.2542

4.สุรีย์ ธรรมิกบวร. **การบันทึกทางการพยาบาล.**

พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ บริษัทนิเวศพัฒนา,2540